

Амаи—лошадь; амаи імі вақів дічу—онъ приехалъ во мнѣ просить лошади.

Аммѣ—я; бу вақилі, аммѣ ну агвіра—ты пришелъ, но меня не было.

Ам'ур ам'урдиш, ам'ур, ам'улли—чистый; ам'ур шіа—чистая вода; ам'ур адам'ілі—чистый человѣкъ, т. е. опрятный и неперловный; ам'ікіс—вычистить, дѣиср. прош. ам'укуллі; прод. ум'ікіс, буд. ум'укус, 3-е л. ум'уку; діс ам'ікі—вычисти можъ.

Анда род. андѣ, множ. андруві или амдурві—лобъ; анда чукуллі саві бітіла—лобъ наморщившись есть его, т. е. онъ нахмурился; анда ғалаті рурсі—дѣвушка съ гладкимъ лбомъ (поха. красотѣ); вышуклестъ горной показости, анда вивурі дувура—лобъ-гора. Такъ называютъ такого вида горы и наши солдаты, вѣкъ напр. находящуюся у укр. Гагрн.

Анқі род. анқѣ, множ. анқруві или анқурві—пшеница (означая зерно, требуетъ іір (§ 9); означая посѣвъ, лів); анқѣ қаф—пшеничный хлѣбъ; анқѣ каркар—пшеничная похлебка; анқі шебвақів—пшеница не взшла; анқі кірніс—жатъ пшеницу; анқі кіркілі саві—пшеница хорошо уродилась; анқруні—поля высѣяныя пшеницей; анқруві м'ілі дуун—пшеничные поля морозомъ побиты; баянлиқі или һажланқі—кукуруза (арабская пшеница).

Анй множ. ункрі—садъ; біт аяқивіу сај—онъ въ саду; аяқла бідіи—садовые плоды; анк везіс—разести садъ; анйілі, множ. анйітілі—садовникъ; тутѣ анк—виноградникъ.

Анйі (множ. не употреб.) каминъ; анйаші һајі—садись у каминна; анйаші җайі—загони каминъ; анйѣ һанҗі—земля каминна, которая считается лѣкарствомъ отъ оныхъ.

Аябвуq множ. аябвуqуні—дѣло, надобность; дѣла аябвуq лів Шурахан—у меня есть дѣло, надобность въ Шу-рѣ; дѣла аябвуq тинан ваqајѣ или аябур ваqајѣ—почтите мое дѣло.

Аябуqіс аяб(в)уqіс, дѣепр. прош. аябвуqуј 3-е сир. наску-чить, надобѣть, бу аябвуqујрі нам—ты надобѣлъ миѣ; аябвуqні арвѣджен дѣла—снужа моя прѣшла; продолж. аябулкіс, аяб(в)улкіс, буд. аябулqас, 3-е л. аябулqан—наскучать; hтіла qај аябдушчулі сарі нам—его слова надобѣдаютъ миѣ.

Аqу аqудіш—праздность, аqул—праздный, аqулі—праздно; аqулі мнw'уд—не оставайся празднымъ; бев аqул, hіvілі іоур—(посл.) весною праздный, зимою будешь плакать; аqудіш діqан оај hіс—онъ любитъ праздность; унци аqулі сарі—были не работаютъ; хвала саріі аqуліјрус ну—въ день байрама я не работаю.

Ар присоединаясь къ множеству глаголовъ, сообщаетъ имъ вообще значеніе удаленія.

Ар' твор. ар'лі, множ. ур'рі—ручина; ііпѣа ар'—ручка вяза-жала.

Ар'а ар'адіш—рѣдизна, ар'ал—рѣдній; арпі ар'алі сарі іш дус—жатва рѣдка въ нынѣшнемъ году, ваѣа ар'авлі саві—лѣсъ разрѣженъ (порубками).

Ара арадіш—здоровіе, арал—здоровый, аралі—адорово; бу-ла арадіш сен савѣ—какъ твое здоровье? Ізајзівад арајііра—онъ внадоровѣлъ отъ болѣзни; іqа арал уиц саві hіш—отъ болѣзни здоровый былъ элетъ, т. е. здоровый былъ; арал адамѣі саж hіш—онъ адравом-слящій, хорошій человекъ; арајhіс—внадоровѣтъ, арај-hісіс—вылѣчить, бѣхіmіі арајhіііра (ара waeііра) ну—леваръ вылѣчилъ меня; арајіі—спасибо.

Ара приглагола для обозначенія вопроса (§ 68)

Арашіс или арwашіс, ард(в)ашіс, дѣепр. прош. арашулі,

будущ. арешу, 3-е л. арешар, запреті маршуд (оставлено наз ар и wanhic) уходитъ; діла жиниі дуґілі кайбешар—мой работникъ нечѣ уходитъ домой (т. е. къ себѣ въ домъ); йвешнарбад иини арешулі сарі—въ сосуда вода сочится.

Ар wanhic ем. араниіс.

Арз—погода; жина арз мѣ іш варбі—сегодня хорошая погода; wажа арз—дурная погода; арз вичур—погода испортилась; арз вареві—погода шарманкась; kwæ-nil арз—ненастная погода; варшіві арз—благоприятная погода; діла арз вайлі саві—мой срокъ наступилъ (т. е. конецъ службы); арзлішіw дураwкім—во-время выходи.

Арзіс дѣпр. прошеди. арзім (2-е спр.) уолыпаетъ; дуґі арзїра тупантла тѣма вучі—почку услышалъ я ружейный выстрѣлъ; жина іацла арзї—выслушавъ добрый сонѣтъ; арзні—слухъ, т. е. способности слышать, арзвоту іітізів—въ чемъ слытъ слуха, т. е. она не слышетъ.—Продолж. ірзіс, буд. ірзус; 3-е л. ірзу (ірзїр), запрет. маршуд—слышать; ешла алїрзу іітііи—она ничего не слышитъ; топла тѣма ірзур—слышны пушечные выстрѣлы; урус мїз алїрзуиа вучі—русского языка я не слышу, т. е. не понимаю.

Ар ііс дѣпр. иает. арїулі, буд. арїус, 3-е л. арїу (значение глагола продолженное) шевесті, погнать; арїіс һаві-івілі, һавушцна ну—только что хотѣли повести меня, какъ я убѣжилъ; іікурі арїіс һавілі самі—не вѣсту вести начинають они (свадебная процессія); муқрі арїіс wакїбілі саж вучун—застухъ начинается гвать барашковъ.

Ар һѣ род. арїѣ, множ. арїні—путешествіе; арїжі уқас вігулла һаһал—завтра я хочу отправиться въ дорогу; діла арїѣ варһівізур—мое путешествіе прямо окажа-

лесь, т. е. было благополучно; арбнар, твор. арбналі, мнж. арбнарі — путешественникъ, дурца арбнар сѣ hit — онъ старый путешественникъ, т. е. онъ много путешествовалъ.

Арбѣла твор. арбѣј, род. арбѣ — шелкъ; арбѣ вапа — шелковый платокъ; батала арбѣла — лагушечій шелкъ, т. е. болятняй плѣска, водоросль.

Арбілі — третьего дня; арбішіу садѣла каэшира ну — съ третьего дня я боленъ; арбілі вѣраші вашиу дічу hit — до третьего дня онъ приходитъ ко мнѣ.

Арбіс см. арубіс.

Арікіс см. арукіс.

Аркіс дѣпр. прош. аркілі 2-е спр. ободратъ; мудара арків вуку — ладница ободраетъ настукъ; аркі, мн. арківі — содникъ, ваѣмір аркіті — ир буда — у тебя на лицѣ есть содники. Продолж. іркіс, буд. іркус, 3-е л. ірку (іркур) — обдирать, бай іркулі саві урчіла улівѣа ваітілі — сина обдирается у лошади отъ дурного сѣдла.

Арқѣс см. аруқѣс.

Арсавар мжж. арсаварті — тарва; буви арсавар вақа — построй мостъ ариой.

Арсіс дѣпр. прош. арсулі (1-е спр.) полетѣтъ; лавѣа арсурбілі лавгаліші баэушіра — я убилъ голубя, когда полетѣлъ онъ на дерево; арсулі арніқуаш лавѣа — улетѣлъ голубя; арсі — полетѣтъ. Продолж. урсіс, буд. урсас, 3-е л. урсар — летать; каникулі урсулі сарі мунізірад — перепелки вылетаютъ изъ яруса; кærккі урсані кірар јіпа — быстро летаетъ тресгузка; сі шіваалла урсулі саві кærчіга — на что ни увидитъ летитъ ястребъ; дуһлувѣгвалі урсіс афірар — (посл.) безъ крыльевъ летать нельзя; арсуріа һуһујдуна урчі — летающая какъ птица лошадь.

Арҗ — сѣра.

Артіс дѣспр. пром. артілі (2-е спр.) сиронть; унѣлі артівіл
суѣван—хорошо сироненная чота; дѣврї арта нам—
выкрой для меня сапога; увусмѣ (о пчелѣ), міркі ар-
тів діні—пчела ужалила меня; налетѣ, шунгѣ шін
арта—налей воду въ котелъ; мі' артілі самі дуї—
ночью ледъ выморозился, ночью были иней.—Продолж.
іртїс, буд. іртус, 3-е л. ірту, запрет. мертуд—кроить,
жалить, нневѣтъ; палтар іртїс уста сарі нїо—она ма-
стерница шьетъ платье; міркі іртумі вар'а ватвукур—
пчели, жала, медъ окрадили; мі'іртул дус самі нїш—
этотъ годъ инеистый, т. е. часто случаются иней.

Арунїс ард(в)унїс, дѣспр. пром. арунїлі 2-е спряж. увести;
тзснакїлі арунїс була узї—подъ арестъ увели твоего
брата; арунїа нїш діла шулївад—уведите его отъ
меня.—Арунїс ард(в)нїс продолж., буд. арунїс, 3-е л.
арнїу—водитъ; нар варнї арнїус була урнї шїшнї—
каждый день вожу я твою лошадь въ водопой.

Аруцѣс ард(в)уцѣс, дѣспр. пром. аруцѣс, составл. изъ ар
и цѣс (§ 156), уйти; начам вацїлі аруцѣс аївала—
разъ если придетъ, уйти не знаетъ, т. е. не уходитъ;
нїт аруцѣсн шїхїкї—онъ ушелъ въ селенїа; вацїлізі
аруцѣсн бу, урцурїну шанта—уйди въ лѣсъ, не то
жители поймутъ тебя.—Продолж. арцѣс (§ 157),
дѣспр. наст. арцѣснї, буд. арцѣс, 3-е л. арцѣсн—ухо-
дитъ; нар варнї нїрѣ ваїлі, арцѣс ну кулі—каждый
день, по наступленїи полудня, ухожу я домой; нїрѣ
ваїлі кулі арцѣс ну—когда наступитъ полдень (букв.
если наступитъ полдень), пойду я домой.

Арухїс ард(в)ухїс, дѣспр. пром. арухїлі, 2-е спр. унести;
ївїлі арухїс ца гваваа—умершаго мужчїну унесли;
барцїлі ардухїс діла шїнцан—вода унесла мою мельни-
цу.—Продолж. арухїс, ард(в)нїс, буд. арухїс, 3-е л.
арнїу—увоситъ; маслі арухїс вігулі буд—съ меня

вмущество таскаты хочеш ты; урѣні ардіхулі сарі
тумалі—буриць таскають филинь.

Архіс дѣспр. наст. архулі, буд. архус, 3-е л. арху (значение
глагола продолжительное) понести; мура архіс һајів
һіт—онъ понесъ сѣно, букв. онъ началъ понести сѣно;
діла арцілі архіс вігулі һуд или діла арц архіс вігулі
һуд—ты хочеш понести мои деньги, т. е. при-
своить ихъ себѣ.

Арц (лів въ знач. пуска или отдѣльной монеты, лір какъ
вещество или деньги), множ. арцані (малочислитель-
но) серебро; арц уйулі сарі гванзалівірад—серебро
выкапывается изъ земли; арц һаһагіті дірар—деньги
необходимы; арцла қуђуи—серебряная ложка; арцла
матһаі—серебряныя на́дѣлія; арцла уста—серебряныхъ
дѣлъ мастеръ; арцла піи дітһіміл таво—висеребренное
блюдо; арцла қwзвнаі—серебряная вистъ руки (по-
хвала красотѣ).

Арціс см. вѣціс.

Арбі род. арбѣ (лір) сорняка трава; арбі дірбіс—выпалывать
сорную траву; арбі тір һіт қузір—сорная трава на
этой пашнѣ; арбіқәна, множ. арбіқwәні—половщикъ,
тотъ, который полеть.

Арші род. аршѣ (лір)—жатва; аршѣ арз саілі саві—пасту-
шила жатва; арші садаілі сарі—жатва послѣла; аршѣ
вука вақа һуні—сдѣлай помощь для жатвы, т. е. уго-
щение для добровольныхъ рабочихъ (см. іршіс); арші-
қәна—жнецъ, множ. аршіқwәні.

Асіс дѣспр. прош. асілі (2-е епр.) купить; дәршал куруш-
ліс асіра wалмі—я купилъ верблюда за сто рублей;
асіра нуні аңқіліс арц—я продалъ пшеницу; урчі
асівһілі, улівһара аса—(послов.) купивъ лошадь, купи
и сѣдло; қwел унд асівлә һуқажһілі сај һіт—(послов.)
купивъ двухъ быковъ, онъ загордился.—Продолж. ісіс,

буд. ісус, 3-е л. ісу, запрет. мајсуд—покупить; вазал-
лішівад ісус цаф—на базарѣ покупаю я хайбѣ.

Асіо дѣвр. прошедш. асілі (2-е сир.) нить; найлілі аса
дѣрба—возьми жѣ руки малку; буравалі асіе пі—вой-
ско взяло ауль; йаліраді асіе фіца—курокаль унесъ
цѣлѣнѣа; буфѣва асіе ку—свинча взняли поле.—
Продолж. ајсіс, буд. ајсеу, 3-е л. ајсу, запрет. мајсуд
или адмајсуд—брать; нар нарбі діва аңц ајсу нїтіи—
наждый день беретъ онъ у меня деньги; нуні ајсіс
абірус піва мах—я не могу брать на себя твоей но-
ши, т. е. того, что слѣдуетъ тебѣ сдѣлать.

Атіс ад(в)атіс, дѣвр. прошедш. атулі, 1-е сир., посадить
вверхъ; палгаліші аватурра йіргу—на дерево посадилъ
я астреба; тух дувша аватурра—я положилъ палець
въ ротъ.—Продолж. алтіс, ад(в)алтіс, буд. алтас, 3-е
л. алта—садить; дуілі калпі авалтас хмі—ночью на
крышу сажаю я собаку.

Æ. æ.

Æfi æfiс (§ 77) сдѣлаться хорошимъ, исправиться; нїѣвал
вайнарігва, æфілі сај нїт—прежде былъ дурень, а
теперь поправился онъ; æfiс (§ 132) показаться хо-
рошимъ, поправиться; нам æfiзур нїт—онъ мнѣ пока-
зался хорошимъ человекомъ; æfiwæqіс—сдѣлать хоро-
шее, æfiwæqіс waqіvіl аfiа нїш—не для добра пришелъ
онъ; æfiдіш—добро, доброта, нам ца æfiдіш ваца піуі
—сдѣлай для меня добро; æfiна—хорошій, æfiна адам'-
лі сај нїт—онъ хорошій человекъ; æfiах—хорошо,
дуфafiалі æfiаел самі—если будешь учиться, то хорошо;
æfiлі—хорошо, очень, болѣе; æfiлі дуфвулкул урчі—
хорошо бѣгающая лошадь, т. е. рысистая; æfiлі æfiаел
—очень хорошо; дуғі æfiлі умуна—вчера я болѣе

ѣта; ца ѣлі—очень, на ѣлі дукудѣді бу—ты очень побѣднѣа.

Ækic дѣпр. проп. ækīlī, 2-е спр. (§ 160) перейти; хвалаз барꙗ; ækīra нуні—черезъ большую рѣку переправился я; дувура ækīra нуні—я перешелъ черезъ гору; лівіла нуні ækīra нуні—я прошелъ всю эту дорогу; варбі ækīlī саві—день прошелъ; нуні дігі ækīra hītizivad—я съ нею удовлетворилъ своей любви; нуні hīmī ækīra hītizim—я на немъ возилъ свой гнѣвъ.—Продолж. ikic, буд. ikyc, 3-е л. iky, запрет. majkud—переходить, переправляться; пураталі ikyлі саві барꙗ—войско переправляется черезъ рѣку; бу ваһанадан һазав ikyла нуні—черезъ тебя много горя перевожу я; нуні ækīra була жівла—я заплатилъ, что отъ меня тебѣ слѣдовало.

Ækic дѣпр. проп. ækīlī, 2-е спр. (§ 160) повѣсить; тувсрі ака—развѣсь посуду (обычн. мѣдная посуда развѣшивается по стѣнамъ); ді'ві ækīra гараслімі—я развѣсилъ куски мяса на столбъ (сухое дерево на дворѣ, которое служитъ для развѣшиванія разныхъ принадлежностей хозяйства); шівæбі ækīc—взлѣзъ, галгалімі шівæбі ækīc hit—на дерево взлѣзъ онъ.—Продолж. айіс, буд. ајкус, 3-е л. ајку, запрет. majkud или адmajkud—вѣшать; ярац ајкіс китакара һінн ёарда—чтобы вѣшеть оружіе, вбѣлъ я этотъ гвоздь.

В. в.

Вағала твор. вағалалі, род. вағалā, множ. вағалаті—помощь; һәнвіліс вағалāгу һінш унд—для работы бесполезенъ этотъ быкъ; нам вағалаті урбі саві һіншді—мыѣ помогаютъ эти люди; нам вағалажі һу—помоги мыѣ, т. е. сдѣлайся мыѣ помощью; һу нам вағалал сажрі мурталда—ты мыѣ всегда помощникъ.

Вазріған твор. вазріғай, род. вазріғѣ, множ. вазріғуни или вазріғанти—торговецъ, купецъ; вазріғандиш—торговля, вазріғандишай мѣкин іқури бу—торговля разорить тебя; андѣ вазріғандиш діқули сая һітіиш или андѣ вазар ві-қули сая һітіиш—онъ торгуешь пшеницей.

Ваз множ. вузрі—мѣсяцъ; ваз піалай сая—мѣсяцъ свѣ-титъ; ваз адгвіш или ваз саравиш—мѣсяцъ родился; ваз цугвиш—мѣсяцъ въ 1-й четверти, ваз журугвиш—полный мѣсяцъ, букв. сдѣлался круглымъ; ваз ваікувиш—мѣсяцъ половинной сдѣлался, т. е. 2-я четверть; ваз вуциш—мѣсяцъ затмился; беева вазі ліуқас ну буцу—терезъ три мѣсяца приду и къ тебѣ.

Ваһ ваһдиш—бѣшенство, ваһил—бѣшенный, ваһли—бѣшено; ваһис, ваһдіс, ваһвис—взбѣсится; ваһивил хвилі сунна ваһ аһала—взбѣсившаяся собака не узнаетъ хозяина; һіт ваһив—онъ съ ума сошелъ; wakfē ваһлі сая—онъ уже давно дуритъ.

Ваһа род. ваһа, множ. ваһни—цѣна; һішіла ваһа вурә—скажи цѣну этого; була ваһа виһаен—храни свое до-стоинство; ваһа витһа һаенкізаліс—заплати работнику.

Ваһана род. ваһанә, множ. ваһнуи—причина, вина; ваһа-нагулі һавшиш һіт—безъ вины убили его; сі ваһанали арқуәәллә бу—по какой причинѣ уходишь ты? Ваһа-надан тоже, что ваһанали; һіш урчілізів ваһана лів—въ этой лошади есть порокъ; вајті ваһнуи лір нуша-чур—между нами есть приличная болѣзнь.

Ваһла ваһладиш—спокойствіе, ваһлаал—спокойный, смиренный, ваһлалі—спокойно; ца мусаниш ваһлалі уи бу—на мѣстѣ останься ты спокойно; ваһладиш вігуку һітіс—онъ любитъ спокойствіе; ваһлаал урчі—смирная лошадь; ваһлајіс—выздоровѣть, ваһлајріс—выздоровливать, ваһ-лајрулі сая һіт даялізівад—онъ выздоравливаетъ отъ

рани; вахла іраї вахурра: ііі—я узнавъ о его издо-
роженіи.

Ваї ми. вуїрі—острая острочность; іііфа ваї—остроко-
мечность жинкала; край, іа ваї—край дома, т. е.
края крыши.

Вала род. ваді—шерсть (реб. дір; когда же, означаетъ конъ
шерсти, то дір); мазада вала—овечья шерсть; валила
вала—верблюжья шерсть; вада діфас—стричь шерсть;
ваді іенца—шерстяной мотокъ.

Валаһ множ. валаһуні—несчастіе, бѣдствіе; хвалаһ валаһ
вадів іііні—съ нимъ случилось большее несчастіе;
һан агвар валаһ саві іііш—это неожиданное несчас-
тіе; валаһла адам'ілі—бѣдовый человекъ, т. е. наво-
дящій бѣду.

Вамбарі твор. вамбаллі, множ. вамбурті—корыте.

Вамма род. ваммі—хлопчатая бумага.

Вафмі род. вафмѣ, множ. вуфмі—снопы; вуфмі даяіс—взять
снопы; вуфмѣла дарріа—сноповъ суслоны.

Вар' твор. вар'лі, множ. вар'ані—щитъ; вар'һалавуціра нуні
—я укрылся щитомъ.

Варā едва, лишь, варā һалавукун діла урчі һалајуіів—чуть-
чуть опередила моя лошадь твою; варāон—немного,
чуть-чуть, варāон кіціл сај һіт діла—онъ мѣѣ едва-
едва родня, т. е. дальній родной.

Варакат—благословеніе, варакат віһав Була кајзі—благо-
словеніе да достанется твоему дому; варакатла муса—
благословенная земля.

Варфіек (составл. изъ варфі—день и аекіс—перейти) вечеръ;
варфіек вахі нушачу—приходи въ мѣѣ, вечеромъ;
варфіекні—наступленіе вечера; варфіекні ай вахурра ну-
ні—я не знаю, что вечеръ наступаетъ.

Варбі род. варбі, множ. вурбі—солнце; варбі азукун—
солнце взошло; варбі һілавііів—солнце закатилось;

варбілі wana дічула нуни—сонце гріветь насъ; варбілі ітвілі лу—ты ваторгавъ отъ сонца;—день, іш варбі—сегодня; іш варбі варбі—цілий день; варбі кант вілі саві—день дѣлается вѣротантъ; хвала варбі—великий день, байрамъ; будар варбілі у шіваві лу—подъ чернымъ дномъ да увидишся ты, т. е. да наступить для тебя черныи день (проя.); варбівукуј саві ітвіші—день наступилъ для него, т. е. онъ сталъ счастливъ; варбі—лихорадка; варбі діулі сарі дімі—я заболѣлъ лихорадкою, варбісївад араїтра—я выздоровѣлъ отъ лихорадки, можно также сказать: варбісї у ватурра.

Вар'ікан твор. вар'ікај, род. вар'іка, множ. вар'іканти—далвній родственникъ.

Варткел твор. варткеј, род. вартке, множ. варткелті—олень; вартке музакі—оленьи рога; вартке дурбіве—приплодъ оленя.

Варха множ. вурхні—мѣра сернового хлѣба; урїа варха—мѣра мошотильнаго овоко 1 1/2 пуда; вачалла варха—торговаа мѣра, нѣсколько менше предыдущей.

Варшіо дѣспр. прощ. варшілі (2-е спр.) зарядить, нуні варшіра тупанч—я зарядилъ ружье; ца варшіс дару діха—дай пороху зарядить разъ;—продолж. віршіс, буд. віршус, 3-е л. віршу—украшаться, арціі варшівіа кїлїал—украшенный серебромъ, т. е. оправленный въ серебро князь.

Ваціс (л), дѣспр. вацуј 3-е спр. вспахать;—прод. валціс (л, в), буд. валцас; 3-е л. валца и валцан—пахать.

Ваші мнрж. вашруві—ожерелье; сувїантѣла ваші—четки, (сувїан арабек. четки).

Вѣкелі безпрестанно; вѣкелі узулі сај нїт—безпрестанно работаетъ онъ; вѣкелі завлі урзулі саві—безпрестанно идетъ дождь.

Велла союзъ раздѣлительный или (§ 191).

Веѣла очень, наи... веѣла ѣрѣѣл вучара вуча—возьми са-
маго жирнаго барашка.

Вивѣа смерть, см. ѡвѣіс.

Віѣ множ. віѣані—стадо крупнѣй скотнымъ, каки-то: лоша-
дей, коровъ, буйволовъ, ословъ.

Візі візідиш, візіл, візілі—сладкій, пріятный, вкусный; ві-
зіл вірквала—вкусное блюдо; візіл адам'ілі—пріят-
ный человекъ, т. е. хорошій.

Віѣ множ. вурѣі (вучрѣі и віѣані) употребительны въ дру-
гихъ даргинскихъ нарѣчіяхъ) голова; віѣ віѣан діла—
выбери мнѣ голову; нушіла віѣ сажіт—это вашъ на-
чальникъ; віѣдиш дігуллі бѣд—господство правится те-
бѣ; була авѣвур віѣ вада—женчай свое дѣло; муртал-
ла віѣ маѣуд—не надоедай мнѣ безпрестанно; лач-
віѣ сажіт—онъ безумецъ; кѣсел віѣ дѣлі саріті-
тіла—ему пришли двѣ головы, т. е. онъ заносчивъ
слишкомъ; віѣлішвад вурѣ—разскази съ самаго на-
чала; віѣ варѣі вурадділі—побы смозли съ самаго
начала; віѣлѣлѣл (віѣлі и вѣлѣл) очень хорошо.

Віѣа к—имущество, состояніе, средства жить; віѣа к лів діла—
у меня есть средства жить; віѣа к лівіш сен сѣрѣ—какъ
ты проживаешь?

Віѣіс (д) дѣепр. прош. віѣуѣ 3-е ср. смолотъ; ішпді ан-
кѣ ділқін—смели эту пшеницу; прох. уѣіс (д, в), буд.
уѣас, 3-е л. уѣа (уѣан), ну анѣлі уѣулла—я мелю
пшеницу.

Віѣсіс (д) дѣепр. прош. віѣсуѣ 3-е ср. сврутять, выпрясть;
продолж. лусіс, буд. лусас, 3-е л. луса—прясть; рур-
сілі арѣлѣла лусулі сарі нм рурсі арѣлѣѣ лусулі сарі
сестра прядетъ шелкъ.

Вім'іс (д) дѣепр. прош. вім'іулі 1-е ср. разрѣшиться отъ
бремени (говор. о женщинахъ и о животныхъ); іштіла

Һунул димғур—его жена родила; урһва вимғур—курица снесла яйцо; гваҗа вимғур—сука оплодотворилась.—
Продолж. вумҗис, буд. вумҗус, 3-е л. вумҗар—разрешаться от бремени; һар варҗи нушала урһва вумғули сав—каждый день наша курица несется; һар дус думғум сари һитила һунул—каждый годъ рождаетъ его жена.

Вимҗис (л) дӗспр. прош. вимхули 1-е ср. сплестъ; вимхуриа һаја—сплетенная веревка; прод. вумҗис, буд. вумхус, 3-е л. вумху.

Віҗрі род. віҗрӗ, множ. віҗрумӗ—свидѣтель; віҗрідиш—свидѣтельство, віҗрідиш дӗҗис—свидѣтельствовать, кӗнати віҗрідиш—лжесвидѣтельство.

Вірҗи вірҗидиш, вірҗа—рыжий; вірҗа адамҗиши ірх маһад—рыжему не вӗрӗ (народное предубѣждение); вірҗа унц рыжий быкъ (о лошади не говорится).

Віринҗ сарапинское пшено, рисъ.

Вірҗа половина мӗры (см. варҗа).

Вірҗис см. варҗис.

Віса плачь (см. ісис—плакать); дукалҗи віса диталһан һула твой смѣхъ сдѣлаются плачемъ; віснаӗ множ. віснакуні—плакса, плаксивый.

Віту род. вітӗвӗ—мука, тѣсто; віту ваһин—смѣемъ тѣсто; вітні ми. тѣста, т. е. различного рода тѣста.

Віҗ множ. вуҗи—волеѣ; віҗли ав'ів дуҗи—волеѣ нилъ ночью; віҗ мур'ул—волеѣ—мужъ т. е. молодецъ; арни віҗдун діли сари—жатва маѣѣ волеѣ становится, т. е. близится къ спѣлости; віҗ мур'вӗ дуҗи саві—ночь молодца, т. е. весьма темная, въ которую молодцы обыкновенно предпринималъ разные похождения.

Вуҗа множ. вуҗни—быкъ; здоровякъ; вуҗни һилла дӗһӗкӗс (см. вӗһӗс) быки вышли драться, говор. о людяхъ влиятельныхъ, ссорящихся между собою.

қурташі арвіқуәен һітіла мас—дальнимъ родственникамъ досталось его имущество; вуқурдішлі урбіла міскін вәқіра ну—изъ-за дальнихъ родственниковъ обѣднѣлъ я.

Вуріда множ. вурдуні—топоръ; вуғал вуріда саві һіш—это острый топоръ; вурідә ар’—топорнице.

Вурқун даргва такъ называются въ совокупности нѣсколь-
ко деревень въ Казикумухѣ, говорящихъ на акуши-
но-хайдакскомъ нарѣчій (§ 1).

Вурсіһа вурсіһадіш—привычка, вурсіһадіш агу һіш дурбівә
дичу—нѣтъ привычки у этого ребенка ко мнѣ; вурсі-
һажһіс, вурсіһадіс—привыкнуть, лүкіс вурсіһажһіс аһі-
ра ну—я не могъ приучиться писать; вурсіһажһивіл
һәенкі һамаділ вірар—привычная работа бываетъ лег-
ка; вурсіһа вәқіс—приучить, нуні вурсіһа вәқіра һар-
чиза авдіші—я приучилъ ястреба къ охотѣ.

Вурт множ. вуртані—сливки; вурт шівсәсіс—снять сливки
(съ молока); вурт һіқвیلی саві—сливки свислись; ву-
ціл вурт—густыя сливки.

Вуруш множ. вурушмі—тюфякъ; вуруш авақа—постели тю-
фякъ; қанціл вуруш—мягкій тюфякъ; һажсін вурушані
—ложись на тюфякъ.

Вурх—назвѣсь.

Вурха множ. вурхані—потолокъ; һвабіл вурха саві һіш—
это низкій потолокъ.

Вусаһат—сей часъ (тат.)

Вусрав мн. вусравті—просьба; узі ваһанадан вусрав вақа
һәкімлізі—попроси о братѣ у начальника; һузі вусрав
саві нушачу ваһі ілі—къ тебѣ просьба есть къ намъ
приди говоря, т. е. прошу тебя, приди къ намъ.

Вуҗа множ. вуҗні—часть, доля; һәвал вуҗа вақа һіш—раз-
дѣли это на три части; ділара вуҗа лів һіш һажів—и
моя часть есть въ этомъ домѣ; һамра вуҗа вақажә—и

миѣ часть дайте; вутнар—на части, вутнар вѣлі саві мас—на части сдѣлалось имущество, т. е. раздѣлилось оно.

Вухāрі—Бухара; вухāріла урбі—бухарцы, вухāріла адам'ілі—бухарець; Вухāріла муса—Бухарія.

Вушін вушіндіш—смирное свойство, кротость; вушіндіш агу һиш җарчизала—этотъ ястребъ не укрощается; вушінілі—кроткій, смирный, вушінілі дурһиуә саж һит—это кроткій, ласковый ребенокъ; вушін вәәдіс—укротить, урчі вушін вәәдіс аһірулла—не могу укротить лошади; приманить, вушін вәәділі ірһас вігулі саж һитіс—онъ хочетъ приманить обмануть; вушін дәәдіс аһәді һит һунул—ты не могъ привлечь къ себѣ этой жевщины.

W. w.

Wав'іс (д, в), дѣепр. вав'ілі (2-е спр.) запрещъ; нуні вав'іра урчі урвуллизі—я запрөгъ лошадь въ арбу; ну вав'іра урвуллизі—меня запрегли въ арбу.—Продолж. ув'іс (д, в), буд. ув'іус, 3-е л. ув'іу—запрягать; һар варбі вув'іулла уркура—каждый день запрягаю я арбу.

Wаwа род. wawā, множ. wawnī—цвѣтокъ; җанај wawa—primula veris; wawa һаввақілі саві—цвѣтокъ распустился; wawa әһна гwәһ лів—цвѣтокъ благоухаетъ; wawa сусвѣталхуј саві—цвѣтокъ увядаетъ.

Wага waгадіш—сухость, qaҗла waгадіш—черствость хлѣба; waгал—сухой, waгал арҗ—сухая погода; waгал адам'ілі—скупой человекъ; waгалі—сухо, waгалі саві арҗ—погода суха; ца waгал діw вурів һитіин дізі—онъ миѣ сказалъ жесткое, непривѣтливое слово; waгаjhic wатава җалиһіw—чтобы обсохнуть, стань у огня; варбілі waгадәәдів діла пагтар—солнце высушило мое платье.

Wazic (д, в), wazili 2-е спр. выкупаться; ну бардішіw wazira—я выкупался въ рѣкѣ.—Продолж. izic (д, в), буд. izuc, 3-е л. izur—купаться; izic æbna шурај саві hih—это озеро хорошо для купанья.

Wahic (д, в), wahuli (1-е спр.) узнать; нуні wahic ahira hit—я не могъ узнать его; урус міз даhic вігулла нам —я хочу узнать русскій языкъ, т. е. хочу выучиться по-русски.—Продолж. walic (д, в), буд. walas, 3-е л. wala—знать; ну waluлiрадi (waluli и iradi § 99) huni hалаwаl—ты меня зналъ уже прежде; нуні wаlул hуzira wаликас—что я знаю, тому и тебя научу.

Wahic (д, в), дѣспр. прошедш. wahuj, 3-е спр. отдохнуть; wahuni urci hалаwулkan wamсурic—отдохнувшая лошадь обгонитъ уставшую; wahic wатава—дай отдохнуть.—Продолж. wahic (д, в), буд. wаlhas, 3-е л. wаlhan—отдыхать; wahic haj'illa ну—отдыхать начинаю я.

Wahicic даhдihic, wabihic, дѣспр. прош. wabihili 2-е спр. начать; hajal kali wabihic вігулла—завтра хочу начать (строить) домъ; wabihudira æbnaбинні hihila—и начало этого было нехорошо.—Продолж. wahirhic, dahdirhic, wabirhic—начинать, на wahirбулла ky dahwic —я начинаю засѣвать пашню.

Wahic (§ 151) закричать толпою; шанта wab'iv була зајліші —при твоихъ словахъ, закричали жители; wabila tama хив дуравад—звукъ крика раздался (wаh въ имен. не употребляется), wаh iqwic—кричать толпою.

Waic (д, в), дѣспр. прош. waili, 2-е спр. (§§ 133—136) достигнуть,dorости; нам вігул сiқажні waira—я достигъ желаемой вещи; адацад waiv hit—онъ выросъ съ отца; урқи віқна (віқwanil мусані) waira ну—я достигъ того, чего желало сердце.—Продолж. iic, diic, wiic, буд. iuc, 3-е л. iur—достигать, доставать; дуcaic

діур hішді анжі—на годъ мнѣ станетъ этой пшеницы; hішдіпад арц діумі дірів нам шар—столько денегъ мнѣ бывало достаточно въ деревнѣ; hіт урчі віур шіс дігара—эта лошадь годна для кого бы то ни было.

Waj wajдіш—дурнота, wajна—дурной, wel—дурно; waj мавіқуд, урухмақуд—не дѣлай дурного и не бойся; була wajдішлі нұра уціра—изъ-за твоего дурного поведенія и я попался; wajна адам'ілі сая hіт—онъ дурной человекъ; wajті дзеі сарі hіт һунwā—дурна лицомъ эта женщина; wajлі аедіш албурғу—дурной хорошего не находитъ; hітіін wel лұға қазар—худо пишетъ онъ письмо; hіт wel сая дічу—онъ со мной въ дурныхъ отношеніяхъ; wajqwavза—трусъ, wajqwavзадіш—трусость.

Waj waj междум. изъявляющее горе.

Waj' дај', vaj', твор. waj'лі, множ. vaj'ані (д) середина, qaf'ла vaj'—середина хлѣба (имѣющаго видъ круглой лепешки); талія, обхватъ.

Wajakala (д, в) § 57, см. wajky.

Wajky (д, в) род. wajkwā, множ. дајкуті (в) половина; wajky qwavза сая hіт—это получеловѣкъ; дајку һwамру ардіqwaej сарі діла—половина моей жизни прошла; wajky qaf' віха—дай полхлѣба. Говорится также wajakala (д, в), твор. wajakaj, род. wajakā, множ. wajkyllі, или wajkyutі, или wajakazatі (д); wajakala шіwһіе-кєра hітіла нуні—половину отрубилъ его я.

Wakis (д, в), дѣспр. прош. wakілі, 2-е спр. смазатъ; чакма дава—смажь сапоги; агвар qajлі wakіра ну урбілі—люди небывшимъ словомъ смазали меня, т. е. оклеветали меня.—Продолж. ікіс (д, в), буд. ікус, 3-е л. іку—мазатъ; калі һанҗілі вікулі саві—домъ обмазываютъ грязью.

Waqis (д, в) дѣспр. прош. waқілі, 2-е спр. придти; ну wa-

қіс аһіра һучу—я не могъ придти къ тебѣ; waқііс, дақііс, вақііс—позвать (приди сказать); нуні waқііра һітізі—я позвалъ его; waқікіс (§ 164) привести; һіт waқіків діwaқізі—его привели въ судъ; повел. waқіі обыкновенно значить: приди нослѣ; приди сей-часъ выражается черезъ waші.—Продолж. waшіс (см. это слово).

W a k (д, в) много, очень, зај дак мадіқуд—много не говори; вакдіш—множество; урһла вакдішлі һу аһаһуррі нуні—въ множествѣ народа (въ толпѣ) я тебя не узналъ; вакал, дакал—многіе; вакал оаһлі вақів дічу—много гостей пришло ко мнѣ; дакал урчі дівқів іш дус—много лошадей околѣло нынѣшній годъ; вакај шіваів һіш—многіе увидѣли это; вакајс вігулі саві һіш—многимъ нравится это (зм. вакај и вакајс употребительны формы ваклі и вакліс).—Wakwaіс (изъ wak и waіс), вакwaіс, дакдаіс—умножиться; маза дакдаав һула—да умножатся твои бараны! Маслізіw wakwaілі сај һіт—онъ очень разбогатѣлъ.—Вакваэқіс, дакдаэкіс—умножить, урһ вакваэқіс аһвігулла нам—много людей мнѣ не нужно; вакwaікіс, дакдаікіс—размножать; дубрумлі тунтрі дакдіуку—лѣто размножаетъ мухъ. Въмѣсто wak, вакдіш, вакал и проч. употребительны также: wæk, wækдіш, wækіл и проч.

W a k һ ē (д, в) долго, wakһē маw'уд һітқуw—долго не оставайся тамъ; wakһē шураһаwра ну—я давно въ Шурѣ; wakһēріw һу һішқуw—давно-ли ты здѣсь?

W a ē множ. wуэрі—кружка для браги и т. п.

W a л і w і с (д, в) дѣспр. прош. walіuj, 3-е спр. (§ 159) вымолить, выпросить; заw далтунна нушаан Аллаһлізірад—мы выпросили дожда у Бога.—Продолж. улгіс (д, в), буд. улғас, 3-е л. улға (улған); һузі улгулла ну ші-wірхwі ілі—прошу тебя, чтобы ты простилъ.

Walhic см. wahic—отдохнуть.

Walhwic (д, в), дѣспр. прош. walhuj, 3-е спр. (§ 159) проснуться, ѣвѣлі walhунна ну іш варбі—я сегодня рано проснулся; walhні—пробужденіе.—Прод. улhіс (д, в) просыпаться, дуіі улhулі hal'унна ну—сегодня ночью просыпался я.

Wal'ihic далdihic, walvihic—въ пору придтись, сладиться; wal' ihілі hadlі ісус була урчі—если сходно дашь, то куплю твою лошадь; hіl палтар walvihілі саві бушів—это платье хорошо сидитъ на тебѣ; wачалhішір дал'аhdіhіра нуша—въ этомъ дѣлѣ мы не сошлись; урhлічу wal'ihні яєнна саві буd—хорошо для тебя жить съ людьми ладно.—Продолж. wal'irhic, далdirhic, walvirhic—ладиться, бушачу дашні walvirhur нушім—намъ прилично ходить къ вамъ.

Wal'irhic см. wal'ihic.

Walic см. wahic.

Wal'ic дал'ic, wal'ic, дѣспр. прош. wal'uj 3-е спр. разрѣзать; ді'вал'uj віха—дай разрѣзанное мясо; турма wal'uj сај hіт—онъ изрубленъ пашками.—Продолж. ул'іс, дул'іс, вул'іс, буд. ул'ас, 3-е л. ул'а—рѣзать, рубать; ді'вул'іс яєнна саві hіш діс—этотъ ножикъ хорошъ для того, чтобы рубить мясо; вул'ані—рѣзакъ.

Walq (д, в), walqдіш—хромота, walqwa или walqil—хромой; урі'лішіw садяла walqіла ну—съ прошлаго года я хромою; діла walqдіш аравів—моя хромота выздоровѣла, т. е. прошла; walqwa Темір—хромой Темиръ, Тамерланъ; walqwa дірба—кривая палка; walqwa діwan мавіquд нам—не суди меня несправедливо; walqwa адам'ілі—неправосудный человекъ.

Walлі множ. walлумі—верблюды; walліла валā суѣван—суко изъ верблюжьей шерсти.

Walhwic см. wahwic.

W a л ц і с см. w a ц і с.

W a л ш і с см. w a ш і с.

W a м ѣ w і с (д, в), дѣепр. прош. w a м ѣ u л л і, 1-е ср. (§ 159), обмокнуть, промокнуть; z a в л і u w ц у г і б і л і w a м ѣ u p p a — поправъ подъ дождь, я вымокъ; w a м ѣ w і w і c і с (§ 164) вымочить, сдѣлать мокрымъ, w a м ѣ u k u p p a н у н і h і t z a в л і u w — я его вымочилъ подъ дождемъ; гвнвза w a м ѣ u k u p z a в л і — земля смочилась дождемъ. — Продолж. u м ѣ і с (д, в), буд. u м ѣ u с, 3-е лицо u м ѣ a p — мочить, h a p в a p б і z a в л і u м ѣ u л л a н у — каждый день мочить меня дождь.

W a м q w і с (д, в), дѣепр. прош. w a м q u л л і, 1-е ср. (§ 159) взмутиться, сдѣлаться пасмурнымъ; h a p q w a м q u л л і с a в і — рѣка взмутилась, вода стала мутною; a p q w a м q u л л і с a в і — погода сдѣлалась пасмурною; дѣла u з і w a м q u л л і с a j д і ш і — мой братъ на меня нахмурился. — Продолж. u м q і с (д, в), буд. u м q u с, 3-е л. u м q a p — мутиться, хмуриться; h y н і z a j a д л і ш a н т і w u м q u л і с a в і — только скажешь ты слово, какъ всѣ жители хмурятся.

W a м с і с (д, в) дѣепр. прош. w a м с u л л і, 1-е ср. устать; w a k w a ш u л і w a м с u p p a н у — много ходивъ, усталъ я; w a м с u p і л a д a м ' і л і — усталый человекъ; w a м с u p і л w і ѣ л і м y d a p a б і w u p ц y — (посл.) усталый волкъ ягненка не поймаешь; h a e w l і w u м s u л y p ч і — скоро устающая лошадь; w a м с н і и л и w a м с u r d і ш — усталость. — Продолж. u м с і с (д, в), буд. u м с u с, 3-е л. u м с a p — уставать.

W a n a w a n a d і ш — теплота, w a n a л — теплый, w a n a л і — тепло; в a p б і w a n a л і с a в і h a n a б a — сегодня теплый день; д і ч y w a n a d і ш a y h і t і л a — у него нѣтъ расположенія ко мнѣ; h і ш k u л і в w a n a d і ш a y — въ этомъ домѣ нѣтъ тепла, т. е. домъ холодный; w a n a j h і c h a j і ѣ a л і b і — чтобы согрѣться, садись у огня.

W a b ж е н с я. d a b, множ. w a b t і — хозяинъ; w a b a g w a p с е л л a б - в і p a p — безъ хозяина ничего не дѣлается; w a b t і w a k w a b -